

GETTY

La mirada de perfil d'Akutagawa

DAMIÀ ALOU

Tot i que Akutagawa té una mitja dotzena de traduccions al castellà –la primera, del 1959–, en aquest volum de *Rashômon i altres contes* els seus personatges turmentats parlen per primera vegada català gràcies als bons oficis d'Albert Nolla, que amb aquesta traducció va guanyar el 9è Premi Vidal Alcover, i que ens presenta una acurada feina, plena de notes que ens ajuden a comprendre una cultura tan fascinant com, de vegades, aliena.

Akutagawa va néixer a Tòquio el 1892, i després d'estudiar a la Uni-

versitat Imperial, ell i alguns companys lletraferits revisqueren la revista *Shinshicho*, on a més de les seves obres publicaren traduccions de W.B. Yeats i Anatole France. Però va ser la trobada amb el seu ídol, Natsume Soseki, i els elogis d'aquest cap a la seva obra, els que posaren els fonaments de la seva fama. A partir d'aleshores Akutagawa va escriure nombrosos relats i haikus, i també va fer de reporter a la Xina per a una revista. Però el viatge li va provocar nombrosos problemes de salut, els quals, sumats al deteriorament de la salut mental –la seva mare havia mort boja–, el portaren al suïcidi a l'edat de 35 anys. Akutagawa va es-

RASHÔMON I ALTRES CONTES
RYUNOSUKE AKUTAGAWA
EDICIONS DE 1984
TRAD. ALBERT NOLLA
192 PÀG. / 17 €

criure més de 150 relats, i a la seva mort l'escriptor Kan Kikuchi, amic seu de tota la vida, fundà el Premi Akutagawa per a escriptors novells.

La cerimònia de l'estil

El lector potser recordarà *Rashômon*, d'Akira Kurosawa, que va posar de moda el cinema japonès a Europa a la dècada dels 50. Es basa en dos relats d'aquest volum: el del mateix títol, que inspirà l'escenari, i *Dins un bosquet de bambú*, d'on va treure l'argument, i on amb 11 pàgines Akutagawa es mostra hàbil a l'hora d'agafar qualsevol anècdota i convertir-la en matèria narrativa per la pura màgia del seu

estil. Entre els escriptors japonesos que ens poden ser més coneguts –Mishima, Tanizaki, Soseki, Dazai, Kawabata–, potser és Akutagawa qui millor combina el lirisme i la ironia, la melancolia i la fantasia, el prosaic i la màgia. No estalvia la crueltat en històries com *El nas* i *Farinetes de nyam*, protagonitzats per gent humil que acaben descobrint l'absurd de voler canviar les seves circumstàncies. Akutagawa, defensor del mestissatge de les tradicions literàries oriental i occidental, ens ofereix una meravellosa barreja de malditisme i subtileza poètica a *La Kesa i en Morito*, una història que difícilment podem qualificar d'amor... però tampoc dir que no ho és. Entre els contes històrics del volum, el que més destaca és *El paravent de l'infern*, un prodigi de construcció i una reflexió sobre la crueltat de l'artista capaç de tot a l'hora de plasmar el que busca i aconseguir el gran premi de la Immortalitat, tot i que al final ens digui de l'artista: "Les seves restes reposen a les ruïnes del que va ser casa seva. Després d'unes quantes dècades a la intempèrie, la petita làpida de pedra que marca el seu lloc deu estar tan coberta de molsa que ja ningú no deu saber a qui correspon".

Tinguin dues o vint planes, siguin històrics o moderns, tots els contes semblen formar part del que Truman Capote, parlant de la literatura i el cinema japonès, anomenà una vegada "la cerimònia de l'estil", un fenomen que no té a res a veure amb el contingut emocional, i que sembla girar al voltant de l'estil com un absolut. Però que ningú pensi ara que no hi ha emoció a Akutagawa. *El mocador*, *Un cos de dona*, *Cebes*, *Mandarins* i sobretot *Tardor* són aproximacions a la vida de perfil, sense gosar mirar-la de cara, com a través d'un paravent o entre una brisa lleugera, que ens porten aquesta sensació que potser "la vida és incomprendible, anodina i avorrida", però tant se val, perquè de vegades tanquem els ulls i som feliços. ♦♦

El primer amor i l'últim llibre de Dovlàtov

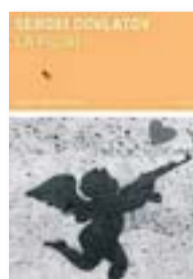
XÈNIA DYAKONOVA

Serguei Dovlàtov (1941-1990), aquesta és una floreta insòlita que la Tàssia adreça al narrador, el periodista Dalmàtov, que viatja de Nova York a Los Angeles per fer un reportatge sobre el congrés La Nova Rússia. Els ponents del congrés –clarament inspirats en escriptors reals– resulten ser una colla d'energúmens egòlatres, i tot plegat seria un avorriment per al protagonista si no fos perquè justament allà es retroba, per sorpresa, amb el seu primer amor. Fa vint anys que es van separar, però la Tàssia és la mateixa: apareix i desapareix de forma misteriosa, no té mai diners però és capaç de comprar un gos a crèdit, flirteja

"¿Vols saber a qui t'assembles? A un goril·la paralític que tenen al zoo només per pena". A *La filial*, l'última novel·la de

amb Dalmàtov i alhora podria deixar-lo en qualsevol moment per un infeliç amb aïres de grandesa. Per als biògrafs no ha sigut difícil identificar el personatge de la Tàssia amb Àssia Pekuróvskaia, la primera esposa de Dovlàtov, amb qui va viure vuit anys i amb qui va tenir una filla que no el va conèixer mai.

Actualment, Àssia Pekuróvskaia és una senyora gran que viu als Estats Units, es vesteix amb coqueteria, es pinta les ungles de vermell fosc i publica estudis sobre Dostoievski i Kant. Als anys seixanta era la bellesa més cobejada del món bohemi de Leningrad. Gairebé cada nit reunia els seus admiradors en algun local *chic* de la ciutat, els feia parlar de literatura mentre esgotaven les reserves d'alcohol de la casa i els desafiava a duels verbals amb jocs de paraules implacables i focs artificials d'erudició que duraven fins a la matinada. Després, intel·lectuals i artistes més pobres que

LA FILIAL
SERGUEI DOVLÀTOV
LABREU EDICIONS
TRADUCCIÓ DE MIQUEL CABAL GUARRO
512 PÀG. / 27 €

una rata es barallaven per l'honor de pagar el taxi a la seva musa col·lectiva. L'únic de tots ells que va aconseguir casar-s'hi va ser Dovlàtov, i la seva relació, durant i després del matrimoni, també era un duel permanent. Per això és fàcil interpretar *Quan ens toca cantar a S.D. i a mi*, les memòries de Pekuróvskaia, publicades onze anys després de la mort de Dovlàtov, com un tret de resposta a *La filial*.

Desmitificar l'escriptor

Segons Pekuróvskaia, l'objectiu de les memòries és, d'una banda, demostrar que els escriptors caricaturitzats amb crueltat per Dovlàtov es mereixen un tracte millor i que la vanitat i l'estupidesa que se'ls atribueix a *La filial* són fruit d'una imaginació malèvola i, de l'altra, desemmascarar la imatge literària de Dovlàtov, tan diferent de la real. L'excusa de rehabilitar els companys de ploma podria semblar convincent si no fos perquè l'afany de

desmitificació porta Pekuróvskaia a uns extrems còmics. Resulta que fins i tot el cos atlètic del seu exmarit, esmentat amb orgull en molts dels seus llibres, era una hipèrbole narcisista. En realitat, Dovlàtov tenia una constitució física "extraordinàriament desproporcionada: un tors curt, encaixat damunt d'unes cames gegantines i, a més, unes mans petites, infantils, que desapareixien dins les mànigues de l'americana o penjaven enlaire, indefenses i ocioses."

Tot i que es nega a veure's reflectida en una Tàssia egoista i capriciosa, Àssia Pekuróvskaia exigeix que se li reconeixin els drets d'autor d'algunes de les millors frases de la coprotagonista de *La filial*. Afirma amb una serietat absoluta que, el dia que va comparar el seu exmarit amb un goril·la paralític, va ampliar la visió que tenia Dovlàtov d'ell mateix. Fins aleshores, el seu únic referent a l'hora d'autoretratar-se havia sigut Omar Sharif. ♦♦